

การป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมือง
ในจังหวัดขอนแก่น: มุมมองของเจ้าหน้าที่*
PREVENTION AND SUPPRESSION OF ILLEGAL MIGRANT WORKERS
IN KHON KAEN PROVINCE: THE PERSPECTIVE OF
GOVERNMENT OFFICIALS

นิตยา คงคุ้ม

Nittaya Khongkhum

อจิรภาส เพียรขุนทด

Ajirapa Pienkhuntod

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khonkaen University, Thailand

E-mail: ajirpi@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงมาตรการในการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองในจังหวัดขอนแก่นรวมถึงอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินการป้องกันและปราบปราม พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากตำรา งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 3 หน่วยงาน ได้แก่ ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดขอนแก่น สำนักงานแรงงานจังหวัดขอนแก่น กองอำนาจการรักษความมั่นคงภายใน จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้น 6 คน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ในรูปแบบของการอธิบายเชิงพรรณนา

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานของรัฐในจังหวัดขอนแก่นที่รับผิดชอบในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายมีกระบวนการทำงานบูรณาการร่วมกัน ใช้มาตรการหลากหลายในการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย โดยมาตรการป้องกันแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ การออกตรวจ การให้ความรู้แก่นายจ้าง มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจ้างแรงงาน และมาตรการปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ การสืบสวน จับกุม และดำเนินคดี รวมทั้งการส่งตัวแรงงานกลับประเทศต้นทาง นอกจากนี้ ผลการศึกษาทำ

* Received 1 December 2019; Revised 19 December 2019; Accepted 1 January 2020

ให้พบอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบเข้าเมือง คือ 1) สภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการลักลอบเข้ามา เพราะเป็นพรมแดนธรรมชาติทำให้ยากต่อการควบคุมและดูแล 2) ความมั่งง่ายและเห็นแก่ตัวของผู้ประกอบการ ที่ยังเลือกใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย โดยมองว่าเป็นการลดต้นทุนกิจการของตนเอง 3) การขาดความรู้ความเข้าใจของทั้งฝ่ายผู้ประกอบการและตัวแรงงานต่างด้าวเองในกระบวนการหรือขั้นตอนในการขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานต่างด้าวถูกต้องกฎหมาย 4) งบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ 5) การลักลอบกลับเข้ามาอีกของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่เคยถูกจับกุม ดำเนินคดี และถูกผลักดันกลับประเทศ 6) การขาดความร่วมมือจากประเทศต้นทางในการคัดกรองคนออกนอกประเทศของตนเอง

คำสำคัญ: การป้องกันและปราบปราม, แรงงานต่างด้าว, การลักลอบเข้าเมือง, จังหวัดขอนแก่น

Abstract

The purpose of this research was to study the measures to prevent and suppress illegal migrant workers in Khon Kaen province. Including issues and obstacles during operation of prevention and suppression and in order to suggest solutions to problem of illegal immigration of foreign workers in Khon Kaen province. The study, using qualitative research methods, the data from documents of immigration, textbooks, research and related documents. Proceeding the research by conducting in-depth interviews of 3 departments, Khon Kaen Immigration Police department, Khon Kaen Labor Office and Khon Kaen Internal Security Operations Division, 6 government officials, method of this research was question about prevent and suppress illegal migrant workers in Khon Kaen province and analyzed by a descriptive description.

The study found that the government agencies in Khon Kaen who were responsible for preventing and suppressing illegal smuggling had a working process integrated together, using various measures to prevent and suppress the illegal migrant workers by the preventing measures consisting of ID checking, providing knowledge of employment to employers, publicizing about employment information and the suppression measures were investigations, arrests and prosecutions, including the deportation of migrant workers. In addition, the results of the study indicated the problems that found in the

process of prevention and suppression of smuggling were 1) Thai landscape is favorable for smuggling because it's a natural border and it's difficult to control and examination. 2) Caused by carelessness and selfishness of entrepreneurs who still choose to use illegal migrant workers as a way to reduce their own business costs. 3) Lack of legal knowledge and understanding of both the entrepreneurs and the foreign workers in the process for registration as a legal alien worker. 4) Insufficient budget for the performance of duties. 5) The illegal re-entry of illegal migrant workers who had been arrested, prosecuted and being pushed back to their country. 5) Lack of cooperation from the migrant worker's home country to consider or screen people before they go outside to another country

Keywords: Prevention and Suppression Measures, Migrant Workers, Illegal Immigrations, Khonkaen Province

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจในประเทศไทยมีความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะธุรกิจประเภทอุตสาหกรรม งานบริการ และเกษตรกรรมที่ยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักลงทุนหลังไหลเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น ทำให้ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากสัดส่วนของแรงงานที่มีอายุอยู่ในช่วง 25 - 54 ปี ของไทยมีสัดส่วนน้อยลงมาก เพราะอัตราการเกิดที่น้อยลง (ฉิรภาพ พัททอง, 2559) ทำให้เกิดปัญหาอัตราค่าจ้างที่สูงขึ้นของแรงงานไทย ประกอบกับแรงงานไทยที่มักจะไม่นิยมทำงานที่ใช้แรงงานอย่างเข้มข้น งานอันตราย (Dangerous) งานที่ยากลำบาก (Difficult) หรืองานสกปรก (Dirty) (ประชาไท, 2555) ผู้ประกอบกิจการในประเทศไทยจึงเลือกที่จะใช้แรงงานต่างด้าวมากกว่าแรงงานไทยเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน อีกทั้งค่าแรงขั้นต่ำในประเทศไทยก็ยิ่งถือว่าสูงกว่าค่าแรงขั้นต่ำในประเทศเพื่อนบ้าน จนเป็นเหตุให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าว

จำนวนแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมายในปี 2561 นี้ มีมากกว่า 3,548,518 คน และส่วนใหญ่กระจายกันอยู่ทั่วประเทศไทย (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2561) จะเห็นได้ว่าจำนวนแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมีจำนวนค่อนข้างสูง และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนขึ้นในอนาคต เพราะกำลังแรงงานไทยมีไม่เพียงพอ และต้นทุนในการจ้างแรงงานต่างด้าวยังคงมีราคาถูก ทำให้มีการไหลเข้ามาของแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้น

ที่ผ่านมาประเทศไทยให้ความสนใจในเรื่องสิทธิของแรงงานต่างด้าวมากยิ่งขึ้น สนับสนุนให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว มีนโยบายผลักดันและส่งเสริมให้แรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายเข้าสู่ระบบแรงงานในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมาย มีกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองสิทธิของแรงงานต่างด้าวหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 หรือ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 เป็นต้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองและให้สิทธิแก่แรงงานต่างด้าว แต่ปัญหาเรื่องแรงงานต่างด้าวยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังที่ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงอยู่บ่อยครั้ง และแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยก็ยังคงต้องประสบปัญหาในการทำงาน เช่น ละเมิดสิทธิลูกจ้าง หรือการถูกกดขี่จากนายจ้าง การตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ เป็นต้นเนื่องจากแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มักขาดความรู้เรื่องสิทธิ และไม่กล้าเรียกร้องหรือมีปากเสียงกับนายจ้าง (Tnews, 2559) ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้อาจส่งผลให้แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยถูกกลืนสิทธิ และแม้ว่าที่ผ่านมาทางรัฐบาลไทยจะพยายามอย่างมากในการผลักดันส่งเสริมให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาตราผ่อนปรน ขยายเวลา การเปิดโอกาสให้แรงงานที่ลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมายเข้ามาขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว หรือแม้กระทั่งการจัดระเบียบแรงงานต่างด้าว แต่ประเทศไทยก็ยังคงประสบกับปัญหาแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายอยู่เรื่อยๆ เห็นได้จากการที่มีข่าวเกี่ยวกับการจับกุมแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองให้เห็นอยู่เสมอตามสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ หรืออินเทอร์เน็ต (ไทยรัฐออนไลน์, 2562)

จังหวัดขอนแก่นมีจำนวนแรงงานต่างด้าวเป็นอันดับ 2 ของภาคอีสาน รองลงมาจากจังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ในประเทศไทยในปี 2561 กว่า 7,960 คน (กรมการจัดหางาน, 2559) เนื่องจากจังหวัดขอนแก่นมีอัตราการขยายตัวธุรกิจและอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังกำลังพัฒนาเมืองให้เป็นเป็นต้นแบบของการพัฒนาและบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ และพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคทั้งด้านเศรษฐกิจ การคมนาคมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แต่จังหวัดขอนแก่นเอง ก็ยังคงประสบปัญหาในเรื่องแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายอยู่เรื่อยๆ ยังคงมีการลักลอบเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมายโดยได้รับความช่วยเหลือจากนายจ้างในไทยเรื่องการหลีกเลี่ยงและหลบหนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ (ไทยรัฐออนไลน์, 2555) จากความเป็นมาและสภาพปัญหาแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองในจังหวัดขอนแก่น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจจะศึกษามาตรการที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองในจังหวัดขอนแก่นว่ามีมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวอย่างไรบ้าง รวมถึงศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวที่ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จังหวัดขอนแก่นประสบปัญหาเรื่องแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองอยู่เรื่อยๆ เพื่อนำข้อมูล

ได้ไปสู่ความรู้ ความเข้าใจ และเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวในจังหวัดขอนแก่นอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงมาตรการในการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายในจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวิธีการศึกษา คือ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากตำรา งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาในครั้งนี้ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องของการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดขอนแก่น ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น ผู้บริหารกองและเจ้าหน้าที่อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้น 6 คน โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ซึ่งเป็นการซักถามพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นการถามเจาะลึกล้วงคำตอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีแนวทางคำถามเกี่ยวกับมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวที่จังหวัดขอนแก่นในปัจจุบัน และปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าว เมื่อทำการศึกษาและสัมภาษณ์แล้วจะนำข้อมูลมาศึกษาและวิเคราะห์ในรูปแบบของการอธิบายเชิงพรรณนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสร้างสรรค์ในแนวทางการศึกษาเพื่อให้งานวิจัยในครั้งนี้มีความถูกต้องมากที่สุด

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนทั้ง 3 หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดขอนแก่น และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจุบันยังคงมีการตรวจพบและจับกุมแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาทำงานโดยไม่มีใบอนุญาตทำงาน หรือ Work Permit ในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นได้อยู่เรื่อยมา และโดยส่วนมากจะเป็นแรงงานสัญชาติ ลาว พม่า กัมพูชา เวียดนาม อินเดีย ปากีสถาน และบังกลาเทศ โดยเข้ามาด้วยวีซ่านักท่องเที่ยวแล้วลักลอบทำงาน หรือแรงงานที่

อาศัยอยู่เกินเวลาที่ระบุไว้ในใบอนุญาตทำงาน หรือที่เรียกว่า Overstay เห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของผู้บริหาร สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“...แรงงานผิดกฎหมายเหล่านี้นิยมลักลอบเข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างตามตลาดแผงลอย ป้ายน้ำมัน คนเดินขายของตามร้านอาหาร เด็กโบกรถ และร้านคาราโอเกะ...” (ผู้บริหารสำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น, 2562)

มาตรการที่ใช้เพื่อป้องกันแรงงานต่างด้าวลักลอบเมืองผิดกฎหมายในจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย การออกตรวจ การให้ความรู้แก่นายจ้าง มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจ้างแรงงาน และมาตรการที่ใช้ปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเมืองผิดกฎหมาย ได้แก่ การสืบสวน จับกุม และดำเนินคดี รวมทั้งการส่งตัวแรงงานกลับประเทศต้นทาง โดยมาตรการป้องกันและปราบปรามเหล่านี้เป็นมาตรการที่มีคำสั่งโดยตรงมาจากส่วนกลาง และในการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวนี้ เป็นการดำเนินงานที่ต้องทำงานร่วมกันแบบบูรณาการของหลายหน่วยงาน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชา

มาตรการในการป้องกันการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายในจังหวัดขอนแก่น (Prevention Measures)

จากการศึกษาพบว่ามาตรการที่ใช้เพื่อป้องกันแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ การออกตรวจ การให้ความรู้แก่นายจ้าง และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจ้างแรงงาน

1. การออกตรวจ เป็นมาตรการหลักที่ใช้เพื่อปราบปรามแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายในจังหวัดขอนแก่นโดยจะมีการออกตรวจเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้งหรืออาจจะออกตรวจบ่อยขึ้นในกรณีที่มีคำสั่งมาจากส่วนกลาง ในปีที่ผ่านมา (1 ต.ค. 2562 – 25 พ.ค. 2562) ได้มีการตรวจสอบการทำงานของคนต่างด้าวและสถานประกอบการจำนวน 276 แห่ง และแรงงานต่างด้าวจำนวน 990 คน (สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น, 2562) โดยผู้ให้สัมภาษณ์จากสำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่นยังได้อธิบายถึงหลักการในการลงตรวจแรงงานต่างด้าวไว้ว่า

“...การลงตรวจแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นในแต่ละครั้ง ค่อนข้างให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิส่วนบุคคลและแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่ยังเป็นเยาวชนซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติสากล โดยมองว่าแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายไม่ได้เป็นอาชญากรร้ายแรง...” (ผู้บริหารสำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น, 2562)

ในการลงพื้นที่เพื่อออกตรวจแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย มีการแบ่งการตรวจออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1.1. การตรวจแบบบูรณาการ เป็นการตรวจที่เชิญทุกหน่วยลงตรวจพร้อมกัน และมีการแจ้งชัดเจนถึงห้วงเวลาที่จะลงตรวจ แต่ไม่ระบุวันและเวลาที่แน่นอน การตรวจลักษณะนี้เรียกว่าการตรวจแบบป้องปราม และในการลงตรวจแบบบูรณาการหากมีการตรวจพบแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ถือว่าหน่วยงานของรัฐผู้มีหน้าที่นั้นเป็นผู้เสียหาย จึงมีอำนาจร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีกับแรงงานต่างด้าว โดยมีขั้นตอนในการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการดังนี้

“...ในการทำงานร่วมกันหลายหน่วยงาน จะต้องมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เพื่อประสานงาน โดยมีหัวหน้าหน่วยเปรียบเสมือนผู้อำนวยการ โดยหลักแล้วจะประสานงานไปที่หัวหน้าหน่วยงานก่อน แล้วจึงประสานงานในทางปฏิบัติ...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น, 2562)

และในการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการในจังหวัดขอนแก่น ก็มีการแบ่งหน้าที่ออกจากกันอย่างชัดเจน คือ แต่ละหน่วยงานจะมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับที่หน่วยงานตนเองถืออยู่เท่านั้น โดยแต่ละหน่วยงานมีหน้าที่ ดังนี้

1.1.1. กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในไม่สามารถออกตรวจและจับกุมแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเองได้ จะทำได้เมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของมีหนังสือขอความร่วมมือ กล่าวคือ มีหน้าที่เป็นตัวกลางในการให้การสนับสนุนหรือเป็นประธานในการขับเคลื่อนในกรณีที่มีความเกี่ยวพันกันระหว่างหน่วยงานมากกว่า 1 หน่วยงาน

1.1.2. สำนักงานจัดหางานมีหน้าที่ดูแลเรื่องเอกสาร ดูแลเรื่องการอนุญาตให้ต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทย ดังนั้น สำนักงานจัดหางานจะมีอำนาจในการดำเนินคดีกับแรงงานต่างด้าวได้เมื่อแรงงานต่างด้าวลักลอบทำงานโดยไม่มีใบอนุญาต

1.1.3. ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง มีหน้าที่โดยหลักคือการสืบสวนจับกุม ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา โดยมีแผนงานและนโยบายจากผู้บังคับบัญชา โดยนโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายระดับชาติในการปราบปรามแรงงานต่างด้าวที่กระทำผิดลักลอบทำงาน เป็นแรงงานต่างด้าวที่แฝงตัวเข้ามาในลักษณะนักท่องเที่ยวและลักลอบทำงาน นอกเหนือจากที่ตนเองสามารถทำได้ตามกฎหมาย

1.2. การตรวจตามคำร้อง เป็นการออกตรวจสอบเมื่อพลเมืองติแจ้งเข้ามาตามสายด่วนที่ทางหน่วยงานตั้งไว้ หรือร้องเรียนเข้ามาผ่านศูนย์ดำรงธรรม การตรวจลักษณะนี้เป็นการตรวจที่จะขอความร่วมมือเฉพาะหน่วยที่มีความคล่องตัวสูง เช่น ทหาร ตำรวจ เป็นต้น

1.3. การตรวจปกติ เป็นการตรวจโดยทั่วไปและมีการลงตรวจอย่างน้อย 2 ครั้งต่อเดือน และหากเจอแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายก็จะมี การจับกุมและดำเนินคดี โดยการ

ดำเนินคดีนั้นต้องส่งให้ตำรวจให้พื้นที่ที่มีเขตอำนาจดำเนินคดี และส่งตัวให้ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองผลักดันกลับประเทศต่อไป โดยตัวแทนผู้ให้สัมภาษณ์จากสำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่นกล่าวถึงวิธีการในการตรวจสอบแรงงานต่างด้าวไว้ว่า

“...ปกติเวลาออกตรวจและมีข้อมูลชัดเจนว่าบริเวณใดมีแรงงานต่างด้าวอยู่ จะต้องมีการวางกำลังรอบพื้นที่ที่ลงตรวจ เพื่อไม่ให้แรงงานต่างด้าวหลบหนีได้ และในการตรวจจะมีการขอให้แรงงานทุกคนแสดงบัตรประจำตัวประชาชน และในกรณีที่ไม่มีบัตรประจำตัวก็จะถามชื่อที่อยู่ แทนการแสดงบัตร หากตอบคำถามติดขัดไม่ชัดเจนก็จะโดนสงสัย แต่หากตอบได้เจ้าหน้าที่ก็จะอนุโลมให้...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น, 2562)

ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดขอนแก่น ยังเน้นด้วยว่า การออกตรวจเป็นมาตรการสำคัญที่นำไปสู่การจับกุมแรงงานผิดกฎหมายได้

“...โดยส่วนมากจะจับแรงงานเหล่านี้ได้เพราะมีการสืบสวน การสุ่มตรวจ และจับตามแจ้ง คือ มีพลเมืองดีโทรมาร้องทุกข์ผ่านศูนย์ดำรงธรรมและผ่านสายด่วน 1178 ที่ทางตำรวจตรวจคนเข้าเมืองได้ตั้งไว้...” (เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดขอนแก่น, 2562)

2. การให้ความรู้แก่นายจ้าง โดยสำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่นมีการจัดทำใบปลิว หรือเอกสารให้ความรู้เพื่อแจกให้นายจ้างที่เห็นว่าอยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย เช่น ตลาด แผงลอย ปั่นน้ำมัน คาราโอเกะ เป็นต้น

“เรามีการจัดทำใบปลิวให้ความรู้แก่นายจ้างที่คิดว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ก็จะมีลงไปแจกใบปลิวบ้าง เช่น ตลาดศรีเมืองทอง แต่ก็ไม่ลงไปเวลาปกติจะต้องไปตอนเช้า ๆ ที่เขากำลังลงของกัน” (เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น, 2562)

3. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจ้างแรงงาน มีการสร้างความรับรู้ในวิธีการนำเข้าแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมาย บทลงโทษ และการขอใบอนุญาต โดยใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น จัดหางานจังหวัดขอนแก่นที่มีการจัดโครงการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่แรงงานต่างด้าว โดยในผลการดำเนินการในปีที่ผ่านมา (1 ต.ค. 2561- 25 พ.ค.2562) สำนักงานจัดหางานจังหวัดได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องการให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับการขอเปลี่ยนนายจ้าง และการปฏิบัติตามกฎหมายแก่แรงงานต่างด้าวแบ่งเป็นชาวกัมพูชาจำนวน 808 ราย ลาว 1,182 ราย และพม่า 1,040 ราย รวมทั้งสิ้น 3,030 ราย (สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น, 2562)

เมื่อมีการสร้างการรับรู้เช่นนี้แล้ว เมื่อออกไปตรวจแล้วยังพบเจอแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายอยู่ ก็จะจับและดำเนินคดีอย่างจริงจัง โดยผู้บริหารสำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่นกล่าวว่า

“...ณ ปัจจุบัน คนส่วนใหญ่รู้แล้วว่าการนำเข้าแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมายไม่ได้ยุ่งยากเท่าสมัยก่อนอีกต่อไป โอกาสที่จะโดนตรวจเจอหากใช้แรงงานต่างด้าวมียเพิ่มขึ้น และอาจจะต้องมีการจ่ายเงินใต้โต๊ะบ้างเพื่อให้โดนมองข้าม ๆ ไปแต่เมื่อมองดูสุดท้ายแล้วทำให้ถูกกฎหมายก็คงคุ้มกว่า อาจจะไม่เสียเวลาในการดำเนินการบ้าง แต่ก็เร็วกว่าเมื่อก่อนมาก...” (ผู้บริหารสำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น, 2562)

มาตรการในการปราบปรามการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายในจังหวัดขอนแก่น (Suppression Measures)

มาตรการที่ใช้เพื่อปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ การสืบสวน จับกุม และดำเนินคดี รวมทั้งการส่งตัวแรงงานกลับประเทศต้นทาง

1. การสืบสวน จับกุม และดำเนินคดี โดยมาตรการนี้ สอดคล้องกับทิศทางนโยบายของประเทศไทย ในการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวที่กระทำความผิด ลักลอบทำงาน เป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาในลักษณะแฝงตัวเป็นนักท่องเที่ยวและทำงานนอกเหนือจากสิ่งที่ตนสามารถทำได้ตามกฎหมาย ในปีที่ผ่านมา (1 ต.ค. 2561 - 25 พ.ค.2562) มีการดำเนินคดีกับแรงงานต่างด้าวที่กระทำความผิดกฎหมายจำนวน 9 ราย และสถานประกอบการ 2 แห่ง (สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น, 2562) โดยตัวแทนผู้ในสัมภาษณ์จากตำรวจตรวจคนเข้าเมืองกล่าวถึงการมาตรการในการจับกุมและดำเนินคดีแรงงานต่างด้าว ดังนี้ “มาตรการดังกล่าว เป็นมาตรการที่เกิดจากการขานรับนโยบายระดับชาติที่ให้ปราบปรามแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่อง เพราะยังคงมีการลักลอบเข้ามาอยู่เรื่อย ๆ” (เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดขอนแก่น, 2562)

การที่แรงงานต่างด้าวที่ลักลอบทำงานอย่างผิดกฎหมายถือเป็นการกระทำการฝ่าฝืนพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2561 ตามมาตรา 8 คือ การทำงานโดยไม่มีใบอนุญาตทำงานหรือทำงานนอกเหนือจากที่ตนมีสิทธิทำได้ เมื่อมีการจับกุมแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายแล้ว แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเหล่านี้จะต้องถูกดำเนินคดีโดยเป็นความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่ที่ตนมีอำนาจ แรงงานต่างด้าวที่ถูกดำเนินคดีจะต้องถูกปรับเงินตามที่กฎหมายกำหนด และจะถูกผลักดันออกนอกประเทศต่อไปหลังจากชำระค่าปรับเรียบร้อยแล้ว

2. การส่งตัวกลับ เมื่อแรงงานต่างด้าวที่ถูกดำเนินคดีตามกฎหมายทำการชำระค่าปรับเรียบร้อยแล้ว จะถูกส่งตัวกลับออกไปนอกราชอาณาจักร และจะถูกห้ามขออนุญาตทำงานภายใน 2 ปีนับแต่วันที่ได้รับโทษ

อย่างไรก็ตาม ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าว ในจังหวัดขอนแก่นเองก็มีการตั้งคณะกรรมการติดตามและตรวจสอบ ตามคำสั่ง คสช.ที่ 101/2557 โดยคณะกรรมการติดตามและตรวจสอบที่ตั้งขึ้นมีหน้าที่ในการตรวจ ติดตาม และจัดระบบแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยคณะกรรมการนี้ประกอบไปด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ตำรวจ ทหาร กรมปศุสัตว์ ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ตำรวจท่องเที่ยว แรงงานจังหวัด กรมประชาสัมพันธ์ และกรมประมง กระทรวงสาธารณสุข และกรมการปกครอง กล่าวคือ ทุกหน่วยงานทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ เวลาออกตรวจ จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ผู้มีหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดขอนแก่น

จากการศึกษา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปราบปรามการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่

1. สภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการลักลอบเข้ามา เพราะเป็นพรมแดนธรรมชาติ ทำให้ยากต่อการควบคุมและดูแล ส่งผลในแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะสัญชาติลาว และกัมพูชา ใช้โอกาสที่เหล่านี้ในการลักลอบเข้ามา กล่าวคือ การที่แรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาทำงานในจังหวัดขอนแก่น สาเหตุหลักมาจากการที่สภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวย และขอนแก่นเองก็เป็นเมืองที่อยู่ไม่ห่างจากจังหวัดที่เป็นชายแดนประเทศอย่างจังหวัดเลย หนองคาย ทำให้การเดินทางมาที่จังหวัดขอนแก่นไม่ได้ใช้เวลานานนัก โดยตัวแทนผู้ให้สัมภาษณ์จากกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดขอนแก่น กล่าวถึงสาเหตุที่แรงงานต่างด้าวยังคงลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยรวมถึงในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

“...สภาพพรมแดนธรรมชาติของประเทศไทยและประเทศต้นทางที่เอื้ออำนวยต่อการลักลอบเข้ามา และจำนวนของเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการดูแลการเข้าเมืองในบริเวณชายแดนมีจำนวนไม่เพียงพอ จึงส่งผลให้การดูแลไม่ทั่วถึง โดยมองว่าทหารและตำรวจตระเวนชายแดนคือปราการส่วนแรกในการป้องกันไม่ให้แรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามา...” (เจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดขอนแก่น, 2562)

2. การขาดความรู้ความเข้าใจของทั้งฝ่ายผู้ประกอบการและตัวแรงงานต่างด้าว ในกระบวนการหรือขั้นตอนในการขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย ยังมีผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าวจำนวนไม่น้อยที่มีความเชื่อว่าขั้นตอนมีความยุ่งยากและซับซ้อน แม้ว่าทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจในเขตพื้นที่เสี่ยงอยู่เป็นประจำ แต่ก็ยังคงจับกุมแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายได้อยู่เสมอ

“...ปัจจัยหลักมาจากการที่ผู้ประกอบการยังคงเลือกใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายอยู่ ปราบปรามอย่างไรก็คงไม่พอ เพราะผู้ประกอบการไม่พยายามทำความเข้าใจในขั้นตอนขึ้นทะเบียนฯ ทั้ง ๆ ที่สมัยนี้ข้อมูลหาได้ง่าย ๆ ในอินเทอร์เน็ต...” (เจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดขอนแก่น, 2562)

3. ความมั่งง่ายและเห็นแก่ตัวของผู้ประกอบการ ที่ยังเลือกใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายโดยมองว่าเป็นการลดต้นทุนกิจการของตัวเอง เพราะสามารถจ้างแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายด้วยค่าแรงที่ต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำของคนไทยและแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย และการเลือกใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายนี้ ส่วนมากเป็นผู้ประกอบการรายเล็กที่คิดว่าทางการคงไม่ให้ความสำคัญและลงตรวจกิจการของตน

“...เหตุผลจริง ๆ ที่ผู้ประกอบการหลีกเลี่ยงการใช้แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายไม่ได้ เกิดจากการไม่เข้าใจกฎหมาย แต่เกิดจากความต้องการประหยัดค่าใช้จ่าย และการใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายก็ทำให้ผู้ประกอบการได้เปรียบลูกจ้างในหลาย ๆ ด้าน...” (เจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดขอนแก่น, 2562)

4. งบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ เพราะในการลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละครั้งไม่ได้มีงบประมาณจากส่วนกลาง จึงต้องใช้งบประมาณจากหน่วยงานของตนเอง และต้องการบริหารจัดการงบของหน่วยงานตนเองเพื่อให้เพียงพอต่อการลงพื้นที่แต่ละครั้ง อย่างไรก็ตาม การลงพื้นที่แต่ละครั้งก็มีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ นอกเหนือจากค่าเดินทางและเบี้ยเลี้ยงเจ้าหน้าที่

“...ถ้าให้พูดตรงๆมันก็ไม่พอ เพราะ เวลาออกหน่วย ณ ตอนนี้อย่างต้องใช้งบของหน่วยใครหน่วยมัน แต่ละหน่วยต้องดูแลตัวเอง จึงต้องมีการบริหารจัดการงบประมาณและหาเงินในส่วนนี้เพื่อมาดูแลกำลังพล...” (ผู้บริหารสำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น, 2562)

5. การลักลอบกลับเข้ามาอีกของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่เคยถูกจับกุม ดำเนินคดี และถูกผลักดันกลับประเทศ โดยมีทั้งการลักลอบกลับเข้ามาหลังจากที่ถูกส่งตัวกลับทันที และลักลอบกลับเข้ามาใหม่โดยการเปลี่ยนชื่อ - นามสกุล ซึ่งในกรณีนี้ทางจังหวัดขอนแก่นยังคงจับได้อยู่เรื่อยๆ

“...โดยหลักแล้วตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจะมีระบบในการคัดกรองผู้โดยสาร หรือคัดกรองคนเข้ามาในประเทศ ส่วนมากแล้วจะหลบหนี Blacklist หรือเครื่องตรวจจับไม่ได้ แต่ก็มีกรณีที่ลักลอบกลับเข้ามาอีกครั้งผ่านทางช่องทางธรรมชาติก็มีบ้าง...” (เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดขอนแก่น, 2562)

6. การขาดความร่วมมือจากประเทศต้นทางในการคัดกรองคนออกนอกประเทศของตนเอง ตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าแรงงานส่วนมากที่ลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมายส่วนมากคือสัญชาติลาว พม่า กัมพูชา เวียดนาม อินเดีย ปากีสถาน บังกลาเทศ และประเทศอื่น ๆ แต่

ประเทศต้นทางที่ให้ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายมีเพียงประเทศที่มีข้อตกลงร่วมกันระหว่างทางการ คือ รัฐบาลไทย ลาว พม่า กัมพูชาเท่านั้น ทางการต้นทางของประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศเวียดนาม ยังคงไม่ให้ความร่วมมือหรือตื่นตัวเท่าที่ควรต่อการลักลอบเข้ามาในประเทศไทย

“...ประเทศต้นทางที่ให้ความร่วมมือในการส่งตัวกลับ มีเฉพาะประเทศที่มีข้อตกลงร่วมกัน (ลาว พม่า กัมพูชา) แต่ประเทศอื่นที่รัฐบาลไม่ได้ทำข้อตกลงร่วมกันก็ยังไม่ให้การสนับสนุน...” (เจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดขอนแก่น, 2562)

ตัวแทนผู้ให้สัมภาษณ์จากกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดขอนแก่น ได้กล่าวถึงผลกระทบของการลักลอบเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวไว้ ดังนี้

“...เมื่อมีการลักลอบเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมายของแรงงานต่างด้าว จึงก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบตามมาหลายประการ คือ ปัญหาเรื่องเชื้อชาติ สัญชาติ ทั้งยังเป็นเรื่องของความปลอดภัย ความมั่นคงภายใน และปัญหาด้านสาธารณสุข เพราะบางครั้งแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมายโดยที่ไม่ได้ผ่านการคัดกรองใด ๆ ก็มาพร้อมกับโรคบางชนิดที่หายไปนานแล้วในประเทศไทย เช่น โรคเท้าช้าง หรือการเป็นพาหะนำโรคต่าง ๆ ที่ในประเทศไทยไม่เคยมีมาด้วย ดังนั้น วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองมาอย่างผิดกฎหมาย จึงไม่ใช่การป้องกันและปราบปรามเพราะแรงงานเหล่านี้เข้ามาแย่งอาชีพของคนไทย แต่เพื่อสวัสดิภาพของคนไทย...” (เจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดขอนแก่น, 2562)

จากมุมมองของผู้บริหารของทั้ง 3 หน่วยงาน คือ สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดขอนแก่น และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดขอนแก่น ยังคงมองว่า การป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นยังไม่สามารถป้องกันและปราบปรามให้แรงงานต่างด้าวหมดไปได้ เนื่องจากยังมีปัจจัยอื่นที่ไม่สามารถควบคุมได้ และมองว่าตัวแปรสำคัญในการแก้ปัญหาคือผู้ประกอบการ

“...หากจะบอกว่าไม่มีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายอยู่ก็คงจะเป็นไปไม่ได้ และมองว่าปัจจัยหลักมาจากการที่ผู้ประกอบการยังคงเลือกใช้แรงงานผิดกฎหมายอยู่ ให้ปราบปรามอย่างไรก็หมด ปราบปรามอย่างไรก็สู้ป้องกันไม่ได้ จะให้ดีที่สุดคือต้องเริ่มจากผู้ประกอบการ...” (เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดขอนแก่น, 2562) และ

“...ต้องยอมรับว่านายจ้างไทยเรามีแนวคิดที่ผิด ๆ คือ ทำให้ถูกกฎหมายได้แต่ไม่ทำ เพราะคิดว่าตัวเองมีเส้นสาย มีคนในคอยช่วยเหลือ ซึ่งแนวคิดพวกนี้ควรจะหมดไปได้แล้ว ยังมีเส้นสายใหญ่โต เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ เป็นคนที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ยิ่งควรต้องทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่สังคม...” (ผู้บริหารสำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น, 2562)

อภิปรายผล

ในการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคมากมาย ได้แก่

1. สภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการลักลอบเข้ามา เพราะเป็นพรมแดนธรรมชาติ แม้ว่าจังหวัดขอนแก่นจะเป็นจังหวัดที่ไม่ได้มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านโดยตรง แต่จังหวัดขอนแก่นก็ยังคงเป็นจังหวัดที่ติดกับจังหวัดที่มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เลย หนองคาย เป็นต้น ประกอบกับการเดินทางในปัจจุบันที่มีความสะดวกและรวดเร็วทำให้ง่ายต่อการเดินทางเพื่อลักลอบเข้ามาทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิลาศ เสาวภา ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่พบว่าสาเหตุของการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่อำเภอสอดเกิดจากการที่สภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวยต่อการลักลอบเข้าเมือง (วิลาศ เสาวภา, 2551) และการศึกษาของสมเพชร เตชะ ที่ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนต่อนโยบายของรัฐบาลไทยในการแก้ไขปัญหาแรงงานพม่าอพยพในจังหวัดเชียงใหม่ โดยผลการศึกษา พบว่านโยบายของรัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาแรงงานพม่าอพยพได้ เนื่องจากประเทศไทยมีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศพม่าซึ่งส่งผลให้เกิดการลักลอบเข้ามาได้ง่าย (สมเพชร เตชะ, 2547)

2. การขาดความรู้ความเข้าใจของทั้งฝ่ายผู้ประกอบการและตัวแรงงานต่างด้าวเองในกระบวนการหรือขั้นตอนในการขึ้นทะเบียน โดยผู้ประกอบการรวมถึงตัวแรงงานต่างด้าวเองยังคงเชื่อว่าขั้นตอนในการขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายมีความยุ่งยากซับซ้อน เพราะต้องทำเอกสารหลายอย่าง และค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของภัทรรุศ เกอแอสละ ที่ได้ศึกษาถึงเรื่องแนวทางการพัฒนากระบวนการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน ที่พบว่า การดำเนินการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากกระบวนการดำเนินงานมีระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่มากเกินไปกว่าที่นายจ้างจะเข้าใจ (ภัทรรุศ เกอแอสละ, 2552)

3. ความมั่งง่ายและเห็นแก่ตัวของผู้ประกอบการที่เลือกใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเพื่อผลประโยชน์และลดต้นทุนกิจการของตนเอง โดยมองว่าการเลือกใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและลดต้นทุนกิจการของตนได้เพราะสามารถจ้างแรงงานได้ถูกกว่าค่าแรงขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด

4. งบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยงบประมาณที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวในจังหวัดขอนแก่น ณ ปัจจุบัน เป็นงบประมาณที่แต่ละหน่วยงานจะต้องบริหารจัดการเอง ไม่ใช่งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน

จากส่วนกลางโดยตรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิลาศ เสาวภา ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่พบว่าสาเหตุของการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่อำเภอแม่สอด เกิดจากการที่งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการเพื่อป้องกันและปราบปรามไม่เพียงพอ (วิลาศ เสาวภา, 2551)

5. มีการลักลอบกลับเข้ามาอีกครั้งหลังจากที่ถูกผลักดันกลับประเทศต้นทาง เมื่อแรงงานต่างด้าวที่ถูกดำเนินคดีในประเทศไทยและชำระค่าปรับเรียบร้อยแล้ว จะถูกส่งตัวกลับประเทศต้นทางโดยตำรวจตรวจคนเข้าเมือง แต่ก็ยังคงมีบางส่วนที่ลักลอบกลับเข้ามาอีกครั้ง โดยใช้วิธีการลักลอบเข้ามาตามเส้นทางธรรมชาติ หรือใช้วิธีเปลี่ยนชื่อ – นามสกุล และกลับเข้ามา

6. การขาดความร่วมมือจากประเทศต้นทางในการคัดกรองคนออกนอกประเทศของตนเอง โดยประเทศที่ให้ความร่วมมือในการส่งตัวแรงงานต่างด้าวกลับ และให้ความสำคัญในเรื่องการคัดกรองคนก่อนออกนอกประเทศมีเพียงแค่ประเทศที่มีความตกลงร่วมกันกับประเทศไทย คือ ประเทศลาว พม่า กัมพูชา เท่านั้น แต่ประเทศอื่น ๆ ยังคงไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยเท่าที่ควร

อุปสรรคเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ปัญหาแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมายยังคงมีอยู่ในจังหวัดขอนแก่น และแม้ว่าจังหวัดขอนแก่นจะเป็นเมืองชั้นในซึ่งไม่มีพรมแดนติดติดกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่จังหวัดขอนแก่นเองก็ยังคงประสบกับปัญหาแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย โดยมีสาเหตุมาจากการที่ประเทศไทยมีพรมแดนธรรมชาติติดกับประเทศลาว พม่า และกัมพูชา เช่นเดียวกันกับจังหวัดที่ติดชายแดน เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดตาก เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จังหวัดขอนแก่นก็ยังคงประสบปัญหาแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย โดยมีสาเหตุที่แตกต่างไปจากจังหวัดที่มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ ความมั่งคั่งและเห็นแก่ตัวของผู้ประกอบการที่เลือกใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเพื่อผลประโยชน์และลดต้นทุนกิจการของตัวเอง การลักลอบกลับเข้ามาอีกครั้งหลังจากที่ถูกผลักดันกลับประเทศต้นทาง และการขาดความร่วมมือจากประเทศต้นทางในการคัดกรองคนออกนอกประเทศของตนเอง ซึ่งยังไม่ปรากฏว่าในการศึกษาที่ผ่านมาสาเหตุเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายของแรงงานต่างด้าว

สรุป

มาตรการที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เป็นไปตามนโยบายระดับชาติที่ออกมาตามสถานการณ์แรงงานต่างด้าว ณ ขณะนั้น และมีลักษณะในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาทำงานในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นเป็นการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันแบบบูรณาการ เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างหลายหน่วยงาน เพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายที่มาจากส่วนกลาง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการศึกษาของ วิลาศ เสาวภา ที่ระบุว่า การสกัดกั้นแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาทำงานในจังหวัดตากเป็นการบูรณาการการสกัดกั้นร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องและสมาชิกอาสาสมัคร และแม้ว่าการดำเนินการตามนโยบายเพื่อการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองในจังหวัดขอนแก่นจะเป็นการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการแต่ก็ยังคงมีการแบ่งขอบเขตอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานออกจากกันอย่างชัดเจนตามกฎหมายหรือกฎระเบียบที่แต่ละหน่วยงานถืออยู่ แต่ละหน่วยงานจะกระทำการนอกเขตอำนาจหน้าที่ของตนไม่ได้ และในการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการนี้มีการติดตามผลการดำเนินการอย่างใกล้ชิดจากส่วนกลาง มีการจัดประชุมร่วมกันเป็นประจำทุกเดือนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงาน โดยมีผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการเป็นผู้อำนวยการในการปฏิบัติภารกิจ

จังหวัดขอนแก่นยังคงประสบปัญหาเรื่องแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย โดยมีสาเหตุมาจากมาตรการที่ใช้เพื่อป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองยังมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการ ได้แก่ สภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวย การขาดความรู้ความเข้าใจของทั้งฝ่ายผู้ประกอบการและตัวแรงงานต่างด้าว ความมั่งคั่งและเห็นแก่ตัวของผู้ประกอบการ งบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ มีการลักลอบกลับเข้ามาอีกครั้งหลังจากที่ถูกผลักดันกลับประเทศ การขาดความร่วมมือจากประเทศต้นทาง ซึ่งปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ส่งผลให้จังหวัดขอนแก่นยังคงมีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายอยู่ อีกทั้งสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการลักลอบเข้ามาตามพรมแดนธรรมชาติ ยังไม่ได้เป็นปัญหาและอุปสรรคของการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวในจังหวัดขอนแก่นเท่านั้น แต่ยังเป็นปัญหาในการป้องกันและปราบปรามที่หลาย ๆ จังหวัดพบเจอเช่นเดียวกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า สภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการลักลอบเข้ามานั้นเป็นปัญหาในการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองในระดับประเทศ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงมาตรการที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และสภาพปัญหาที่พบจากการศึกษาที่

พบว่าจังหวัดขอนแก่นยังคงประสบปัญหาแรงงานต่างด้าวลักลอบทำงานผิดกฎหมายอยู่ประเด็นสำคัญที่ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ ดังนี้

1. ควรมีการปรับปรุงขั้นตอนในการออกเอกสารให้รวดเร็วขึ้นเพื่อลดปัญหาการลักลอบเข้าเมืองตั้งแต่ต้นทาง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของมาตรการป้องกันแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมือง เช่น กระบวนการดำเนินการเพื่อออกเอกสารให้แรงงานต่างด้าว

2. ในการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในปัจจุบัน เป็นเพียงการทำงานที่มีลักษณะเป็นแผนระยะสั้น ดังนั้น จึงควรมีการวางแผนในการทำงานร่วมกันในระยะยาว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการการดำเนินการตามนโยบายป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าว เพื่อแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองอย่างยั่งยืน

3. เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นตัวแทนจากภาครัฐเท่านั้น จึงไม่สามารถให้ข้อมูลครอบคลุมไปถึงมุมมองของแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายได้ ดังนั้น จึงควรศึกษาในมุมมองของแรงงานต่างด้าวที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่

เอกสารอ้างอิง

Tnews. (2559). *แรงงานพม่ากว่า 300 ชีวิต นัดประท้วงหยุดงาน ถูกเอาเปรียบค่าจ้าง ยินคำขาด"ถ้าไม่ได้ เพิ่ม..เลิกกัน" แฉแหก..นายจ้าง โครตเอาเปรียบ (ตุลลิต)*. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.tnews.co.th/region/363036>

กรมการจัดหางาน. (2559). *การจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2559*. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.doe.go.th/prd/main/service>

เจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดขอนแก่น. (15 สิงหาคม 2562). การป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองในจังหวัดขอนแก่น: มุมมองของเจ้าหน้าที่. (นิตยา คงคุ้ม, ผู้สัมภาษณ์)

เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดขอนแก่น. (30 กรกฎาคม 2562). การป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองในจังหวัดขอนแก่น: มุมมองของเจ้าหน้าที่. (นิตยา คงคุ้ม, ผู้สัมภาษณ์)

เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น. (21 สิงหาคม 2562). การป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองในจังหวัดขอนแก่น: มุมมองของเจ้าหน้าที่. (นิตยา คงคุ้ม, ผู้สัมภาษณ์)

ธีรภาพ พักทอง. (2559). *เศรษฐกิจธรรมศาสตร์: ตลาดวิชา*. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/638163>

- ไทยรัฐออนไลน์. (2555). *หลายรีสอร์ทสร้างขอนแก่น รวบรวมต่างด้าวได้ 800 คน*. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/content/259478>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). *ตรวจเข้มจับจริง! ยอด “แรงงานต่างด้าว” ผิดกฎหมายทะลุกว่า 6,500 ราย*. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2562 จาก https://www.thairath.co.th/news/local./category/view/list-label./param/site/1/cat/17/sub/0/pull/detail/view/detail/object_id/47
- ประชาไท. (2555). *ทีดีอาร์ไอจี เข้มจัดระเบียบต่างด้าว เพิ่มโอกาสแรงงานไทยความรู้້น้อย*. เรียกใช้เมื่อ 27 พฤษภาคม 2562 จาก <https://prachatai.com/journal/2012/03/39879>
- ผู้บริหารสำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น. (8 กรกฎาคม 2562). การป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองในจังหวัดขอนแก่น: มุมมองของเจ้าหน้าที่. (นิตยา คงคุ้ม, ผู้สัมภาษณ์)
- ภัทรรุศ เกอแอสละ. (2552). *แนวทางการพัฒนากระบวนการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน*. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วิลาศ เสาวภา. (2551). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก*. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและพัฒนา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สมเพชร เตชะ. (2547). *ทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนต่อนโยบายของรัฐบาลไทยในการแก้ไขปัญหาแรงงานพม่าอพยพในจังหวัดเชียงใหม่*. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น. (2562). *งานควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว สำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น*. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.doe.go.th/khonkaen>

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2561). สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานทั่วราชอาณาจักร. วารสารสถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานทั่วราชอาณาจักร. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2562 จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/cea979ea00fbb2f2ad2b6d5e53d5dde8.pdf